

Művelhető-e tudományosan a rendészet?

KORINEK László¹

Néha ellentmondásba keverednek azok a tudósok, akik a kriminológia vívmányait megkérdőjelezik, személyes pályafutásuk során mégis oktatási pozíciókat töltenek be, és kitüntetések fogadnak el az általuk elutasított tudományterületen. Valójában az álláspontoktól függetlenül fennáll a bűnözés problémáinak kutatására irányuló igény, a tagadás nem elfogadható hozzáállás. Magától értetődik, hogy az ember időnként megkérdőjelezi a saját eredményeit is, de a kérdések nem megkerülhetők. A tanulmány tárgyalja a közigazgatás kereteibe illeszkedő rendészet kutatásának előrehaladását, elsősorban a német és a magyar tudományban. Kétségtelen tény, hogy nem könnyű a rendészet világának a megközelítése, mert a titkosság a biztonsági szervek szubkultúrájának a része. A szerző mégis annak a véleményének ad hangot, hogy a rendészetet mind a kutatások és az oktatás, mind a gyakorlat szintjén lehet tudományosan művelni.

Kulcsszavak: rendészet, közigazgatás, rendészettudomány, rendőrtudomány

A rendészet tudományának fejlődése, helyzete a világban

Érdekes dilemma a címben felvetett kérdés egy rendészettudós szájából, de nem először merül fel ez a tudomány történetében. Ide kívánczok az Angliában híressé vált (habár Dél-Afrikában született) Stanley Cohen esete. Ő megírta *A kriminológia ellen* című munkáját, amelyben eljutott a bűnözéskutatás szükségességének a tagadásáig is.² Minden radikális gondolata ellenére a könyv kiadása után kriminológiai intézetek vezetését bízták rá, e tudományterületen végzett munkásságáért kitüntésekben részesítették.

Az embernek minderről Karinthy szellemes mondása jut az eszébe: „A költő örült pénzeket keresett nyomoráról írt verseivel.”³

Az ellentmondás persze csak látszólagos. Stanley Cohen is azért sodródott vissza a kriminológia hagyományos kérdéseinek tanulmányozásához, mert azok válaszra vártak. A tudomány képviselőinek – meggyőződésem szerint – kötelességszerűen fel kell tenniük nap mint nap a kérdést: jó úton járok? Helyesek az eddigi következtetéseim? Tudjuk, hogy a világról alkotott tudásunk az alapokat illetően is számos komoly fordulat után alakult ki, soha nem zárható ki az újabb felismerés, felfedezés.

¹ Professor emeritus, az MTA rendes tagja, Országos Kriminológiai Intézet.

² COHEN 1988.

³ KARINTHY 1980.

Nem gondolom tehát, hogy indokolatlan a rendészet tudományos művelhetőségének kérdését napirendre tűzni. Különösen azért, mert a rendszerváltás után magának a tevékenységnek, de legalább közigazgatási meghatározottságának a tagadásával is szembe kellett nézni.

A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (rendőrségi törvény) 3. §-ához fűzött indokolás szerint a rendészet olyan jogérvényesítési módozat, amely jogági sajátosságokkal nem rendelkezik. Ebből következik, hogy sem a büntető-, sem pedig a közigazgatási eljárás alapvető elvi követelményei nem érvényesülnek ezen a területen. A Legfelsőbb Bíróság az 1/1999. közigazgatási jogegységi határozatában azonban kimondta: a közbiztonság fenntartása körében meghatározott kivételekkel a rendőrség közigazgatási tevékenységet végez. A rendészet persze távolról sem korlátozódik a rendőrség tevékenységére, véleményem szerint egy általános funkcióról van szó, amely még az igazságszolgáltatáson belül, sőt még a törvényhozásban is megnyilvánul. A közhatalom és a társadalom viszonyában azonban az igazgatási meghatározottság dominál.

A tudományos igazságokat nem politikai megfontolásokat tükröző jogalkotói felfogások, de természetesen nem is egyes kitüntetések indokai döntik el, azokat a kutatási módszertan által kijelölt úton lehet az eredmény reményében megközelíteni. Azt is előre kell bocsátani, hogy nem tértől és időtől független viszonyok tanulmányozásáról van szó. Az angolszász jogrendszerekben például nincs is olyan szak kifejezés, amely megfelelné például a magyar *rendészet* fogalmának. Ebből távolról sem következik az egyes problémák (például erőszak-alkalmazás) közös tanulmányozásának a lehetetlensége. De a magyarországi vizsgálódásokat nem fosztja meg tudományos értéküktől az a tény, hogy nem globális kérdésekről van szó. A nemzeti jogrendhez tartozó büntetőjogi vagy más kutatások is megérdemlik az akadémiai minősítést.

Tény, hogy rendészetünk a kontinentális, ezen belül is közvetlenül a német jog és tudomány fogalmi keretei között értelmezendő. Még akkor is, ha az első jelentős rendészet tudományi műnek (is) nevezhető terjedelmesebb munka, a kétkötetes (majd később tovább bővített) *Traité de la Police* Franciaországban jelent meg a 18. század első évtizedében.⁴ A folytatás azonban inkább német földön következett be. Ahogyan arra Szamel Lajos is rámutatott: a rendészet tudomány (*Polizeiwissenschaft*) a kameralisztika fejlődésével együtt bontakozott ki.⁵ Ez így is volt, de ezért nem kell lebecsülni. A hatalmi szempont kétségtelenül meghatározó érvényesülése nem az uralkodó akaratának a tudományra erőltetésében nyilvánult meg, a felvilágosult monarchák inkább tanulni szerettek volna a feltárt tényekből, törvényszerűségekből. Persze nem mindenki. Nagy (II.) Frigyes porosz király például úgy nyilatkozott, hogy a parasztoktól, kereskedőktől többet lehet tanulni a gazdaságról, mint az egyetemi professzoroktól.⁶ Ez persze inkább ironikus megjegyzés volt, hi-

⁴ KOI 2014: 29.

⁵ SZAMEL 1976.

⁶ MÖLLERS 2019: 17.

szen az államfő egyetértése nélkül nem működhetek volna az oktatás-kutatás intézményei sem. Amellett az is tény, hogy a tényleges államszervezés során a király döntéseit is befolyásoló szakemberek építettek az akkor már – nem a mai értelemben vett – rendészettudománynak (*Polizeiwissenschaft*) a tételeire.

A tudományos igényű törekvések értékének elismerése mellett sem egyértelmű a mai rendészettudomány azonosítása a német nyelvterületen a 18. század óta mindmáig ugyanazzal a névvel (*Polizeiwissenschaft* – rendészettudomány) megjelölt diszciplínával. Ahogyan ugyanis arra sokan rávilágítottak, a mai értelemben vett rendészet, sőt szervezeti értelemben a rendőrség (*Polizei*) is korábban sokkal szélesebben fogta át a társadalmi együttélés különböző területeit.

A kialakuló új tudomány egyik alapműve, Johann Heinrich Gottlob von Justi munkája, a *Grundsätze der Policey-Wissenschaft* (A rendészettudomány alapjai) a korabeli felfogással egyezően a görög polis, vagyis a városállam szóból vezette le a nagyon sok nyelvben a rendőrséget jelentő fogalom eredetét. Az először 1756-ban megjelent munka ezzel összhangban már a bevezetőjében jelzi, hogy a *Polizei* nem más, mint a jó közösségi rend. A kutatások ezért az élet szinte minden területére kiterjedtek, egyesek (katonai viszonyok, pénzügyek, majd az igazságszolgáltatás) idővel azért váltak külön, mert önmagukban egyfajta rendszert alkotva a természetüknél fogva önállósodtak. A mai értelemben vett egészségügy, az oktatás és számos más – a közhatalmat is érintő – tevékenység azonban része volt a korai rendészettudománynak.

És itt megállok egy pillanatra. Nem véletlenül emeltem ki az egészségügyet és az oktatást. Úgy is mondhatjuk, hogy egy bizonyos szinten visszakanyarodtunk a 18. század gondolkodásához. Mi mással tudnánk magyarázni, hogy a mai Magyarországon is összetartozónak tekinti a kormányzat ezeket az ágazatokat? Legalábbis a minisztériumi irányítás szintjén.

Erőltetettnek tűnhet a speciális magyar példa említése. De nem is kell leszűkíteni a gondolkodást a hazai irányítási körülményekre. Tessék belegondolni: az Amerikai Egyesült Államokban kifejlődött, mindmáig legnagyobb hatású rendészeti filozófia (bátran nevezhető annak), a közösségi rendőrség, vajon nem a jó közösségi rendre emlékeztet? Természetesen nem pusztán az elnevezésében. Az Egyesült Királyságban 2001-ben tárcaközi bizottságot küldtek ki a közbiztonsági problémák és a közösségi összetartás (*social cohesion*) összefüggéseinek a vizsgálatára. Az a nem meglepő eredmény született, hogy aktívan kell dolgozni a kirekesztettség megszüntetésén, a feszültségek oldásán, rendészeti szempontból is.⁷ Az irányzat egyik – egyébként magyar származású – képviselője szerint:

„A közösségi rendőrség olyan irányvonal és stratégia, amely a bűnözés kontrolljának eredményesebbé és hatékonyabbá tételét, a bűnözéstől való félelem csökkentését, az életminőség javítását, a rendőri szolgáltatások és a rendőrség elfogadott-

⁷ Community Cohesion 2001.

ságának magasabb szintre emelését célozza a közösségi forrásokra építő proaktív működéssel, a bűnözést keletkeztető körülmények megváltoztatása útján (...).⁸

Nem torzítás tehát, ha azt állítjuk, ebben a megközelítésben a jó rendészet alapja a jó közösségi rend. A magyar Nemzeti Bünmegelőzési Stratégia pedig a következőképpen fogalmaz: „A közbiztonság a társadalom életminőségének a része, olyan kollektív, értékkel bíró termék, amelynek kialakítása és megőrzése közös ügy.”⁹ Megint túlzás nélkül mondhatjuk: a jó közösségi rend a közbiztonság alapja, s megvalósulása esetén azonos is azzal.

Az is nyilvánvaló persze, hogy az összehasonlításokkal óvatosan kell bánni. A jó közösségi rend soha, sehol nem jelentett teljes, de még csak alapvető harmóniát sem. A feszültségek, igazságtalanságok illuzórikussá tették és teszik ennek a kifejezésnek a használatát. A görög polisz rabszolgatartó közösség volt, Amerikában pedig többször emberölésig fajult a közösségének nevezett rendőrség és az afroamerikai kisebbségek viszonya. Német földön pedig – ahol a legjobban nyomon követhető a rendészet fogalmának szűkülése – éppen a fogalom megjelenése az egyes városi, majd tartományi, valamint birodalmi szabályozások során (a 15. század végétől) arra utalt, hogy valami baj van, a jó közösségi rendet tudatosan fenn kell tartani. Innen visszatekintve könnyű megállapítani, hogy az akkor megindult polgárosodás kikezdte a hagyományos értékeket, ezért került napirendre a probléma.¹⁰

A *Polizei* (rendészet) kifejezés jelentése a jelzett társadalmi változás miatt egyre inkább áttevedött a jelentés negatív megnyilvánulásaira, vagyis a hagyományos, változtathatatlanak hitt normák kikezdésére, megsértésük elszaporodására. Innen pedig logikusan tovább a tevékenységre, az embereknek a helyesnek tartott magatartáshoz való visszaterelésére, a rendfenntartásra.

Magától értetődik, hogy ezt a változást a *Polizeiwissenschaft* művelői is érzékelték, nyomon követték. Johann Stephan Pütter és Gottlieb Svarez neve említhető, akik a 18. század végén a rendészetet már határozottan a veszélyelhárítással hozták összefüggésbe. Az ő munkásságuk hatása is tükröződik a híres porosz átfogó jogi szabályozás, az 1794-es *Allgemeines Landrecht* normaszövegében. A kódex 17. cím II. részének 10. szakaszában a törvényhozó elkülönítette a rendészetet az alakító igazgatástól, körülhatárolta annak helyét a hatalomgyakorlásban. Eszerint: „a rendészet feladata az, hogy a köznyugalom, közbiztonság és a közrend biztosítása, továbbá a közönséget és annak egyes tagjait fenyegető veszélyek elhárítása érdekében a szükséges intézkedéseket tegye.”¹¹

A mai értelemben vett rendészettudomány kialakulásához vezető folyamat egyik lényeges állomása volt a kutatások tárgyának veszélyelhárításra való korlátozása.

⁸ FRIEDMANN 1992: 22.

⁹ 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Bünmegelőzési Stratégiáról (2013–2023). Hivatkozva: CHRISTIÁN 2018: 33.

¹⁰ PREU 1981.

¹¹ DREWS et al. 1986. Idézi SZIKINGER 1989: 183.

A másik a modern állam, az alkotmányosság keretei közé illesztés. Nem szorul bővebb magyarázatra, hogy a büntető igazságszolgáltatással együtt a közbiztonság aktív védelmét kellett a joguralom, mindenekelőtt az emberi jogok tiszteletben tartásának alapkövetelményéhez igazítani. A német tudomány fejlődésében ebből a szempontból fontos Robert von Mohl *Die Polizei-wissenschaft nach den Grundsätzen des Rechtsstaates* című munkája.¹² A rendészettudomány fogalmkörében nem szakadt el a korábbi szemlélettől, az egész mű az emberi szabadság kibontakozásának a szükségességét és lehetőségeit vizsgálja. Ez azonban nem jelenti, hogy figyelmen kívül hagyta a biztonság védelmének relatíve elkülönült szisztémáját. Noha más elnevezéssel illette (*Präventiv-Justiz, Rechtspolizei* – megelőző igazságszolgáltatás vagy jogi rendőrség) az e körbe tartozó viszonyokat és közhatalmi teendőket, az említett könyvével együtt, ugyanabban az évben (1834) és ugyanannál a kiadónál publikálta a veszélyelhárítással foglalkozó művét.¹³ Természetesen ebben is a tevékenység jogállami keretekbe illesztése volt a téma.

Lorenz von Stein a közigazgatás egész rendszerén belül vizsgálta a rendészet, sőt a rendőrség szerepét. Azt a végrehajtó hatalom közveszély-elhárító tevékenységével azonosította, szervezeti értelemben pedig rendőrségnek minősülnek az e feladatot ellátó szervezetek.¹⁴ Abban egyetért Mohllal, hogy a rendészetnek és a rendőrségnek tiszteletben kell tartania az ember szabadságát, nem járhat el önkényesen.¹⁵

Így a német közigazgatás-tudományban kialakultak a rendészeti kutatások tárgyának máig irányadó keretei: a veszélyelhárításra és annak a jogállam követelményeihez illesztésére fókuszáló tudományos ismeretanyag, illetőleg tevékenység. Fogalmi, elhatárolási és egyéb kérdések természetesen a továbbiakban is felmerültek, de a rendészet tanulmányozása elfoglalta a helyét a tudományok rendszerében. Egyetemi tanszékek, sőt intézetek (például Brandenburg) tartják karban és fejlesztik a tudásanyagot. Persze Németországban is vannak, akik megkérdőjelezik a diszciplína létjogosultságát, illetőleg önállóságát.¹⁶

Másutt kevésbé szilárdult meg a rendészettudomány közigazgatási keretek között megvalósuló, relatíve önálló kutatása és oktatása. A rendészet helyett egyre inkább a rendőrség intézménye került a vizsgálódások középpontjába. Az egyébként széles körben támogatott „rendőrtudomány” (*police science*) a rendőrséget mint intézményt, valamint annak tevékenységét, eljárását vizsgálja. Ezen belül természetesen helye van a jogtudományi és közigazgatás-tudományi megközelítésnek is, de az egyéb kutatási területek (kriminológia, kriminalisztika, szociológia, pszichológia) is komoly szerepet játszanak a diszciplína művelésében.¹⁷

Otto Mayer a rendőrállami és jogállami közigazgatást állította egymással szembe, természetesen az utóbbi rendszer követelményeit előtérbe helyezve. A szükségsze-

¹² VON MOHL 1834.

¹³ VON MOHL 1834.

¹⁴ VON STEIN 1867: 2.

¹⁵ VON STEIN 1867: 7.

¹⁶ FELTES 2015.

¹⁷ NÄGEL-VERA 2020.

rűen viszonylag nagyobb rendészeti mozgástér alkotmányos keretek közé szorítását ő is a tevékenység alapjául szolgáló értékek, így a jó közösségi rend meghatározásával, továbbá fontos elvek (például *Störerprinzip* – a rendészeti jogellenesség okozója ellen kell fellépni; *Verhältnismaßigkeit* – szükségesség és arányosság) kimondásával kívánta előmozdítani.¹⁸

Sebastian Roché a rendészet tudományának újjáéledéséről értekezett, utalva az említett német és francia gyökerekre. Egyet lehet érteni a szerzővel abban, hogy valóban van hasonlóság a közbiztonság és a közrend problémáira való összpontosításban, ami a mondottak szerint fokozatosan alakult ki a hivatkozott kontinentális rendszerekben. A biztonság iránti igény felerősödése is közrejátszott azonban abban, hogy a jelenlegi rendőrtudományi gondolkodás nem annyira a tevékenység és a szervezet megismerésére, inkább annak muníciónal való ellátására irányul, így határozottan alkalmazott tudomány jellegét veszi fel.¹⁹

Összességében azt lehet mondani, hogy a rendészet mint a közigazgatási működés tudománya nem vált világszerte egyértelműen elfogadottá. Legkevésbé az angolszász jogterületen, ahol még maga a rendészet sem alakult ki a mi fogalmainknak megfelelően.²⁰ Mindez persze nem érinti az e körben is lefolytatandó kutatások szükségességét. Maga a funkció ugyanis jogrendszerrel függetlenül létezik, annak sajátosságai vizsgálhatók, és összehasonlítási lehetőség is van. Az Egyesült Államokban például a szélesebb értelemben vett, tehát a közigazgatáson kívül, így a törvényhozásban is jelen lévő *police power(s)* (rendészeti hatalom) fogalommal ragadják meg az alapjogok korlátozásának állami (tehát nem szövetségi) lehetőségeit. Az alapprobléma ebben a megközelítésben is – a föderatív struktúra sajátosságain túlmenően – a szabadság és annak közhatalmi megszorítása közötti viszony. A témával foglalkozó szerzők elismerik, hogy az államnak meghatározott funkciókat kell ellátnia a közösség egészének érdekében és védelmében. Ezek megalapozzák a szabadságkorlátozó intézkedések alkalmazását és a rájuk vonatkozó jogi szabályozást is.²¹

A rendészettudomány Magyarországon

Egyáltalában nem meglepő módon a rendészeti kutatások helyzete Magyarországon a német–osztrák mintának megfelelően alakult. Az első jelentősebb művet Zsoldos Ignác publikálta 1838-ban.²² A szerző alapvetően a bűnmegelőzésről és az áldozatok segítéséről értekezett.

Nem maradhat említés és méltatás nélkül Karvasy Ágoston témánkat érintő munkássága. A politikai tudományokat tárgyaló háromkötetes munkája 1843-ban

¹⁸ MAYER 1895.

¹⁹ ROCHÉ 2017.

²⁰ SZIKINGER 2018.

²¹ FREUND 1904; COOK 1907.

²² ZSOLDOS 1838, hivatkozva SALLAI 2020.

Győrben jelent meg, 1862-ben Pesten adták ki *A közrendészeti tudomány* című munkáját, amelyet 1870-ben *A közrendészeti tudomány és a cultúrpolitika* című könyv megjelenése követett.²³ A szerző a fogalmi meghatározásokon túlmenően hangsúlyozta, hogy a rendészetnek csak ott kell működésbe lépnie, ahol a polgárok saját erőből nem tudják megoldani a biztonsági problémát. Az intézkedéseknek meg kell egyezniük az erkölcsiséggel. Azok nem sérthetik a polgárok és a közösség jogait. Fontos elv a célszerűség.²⁴ Egyértelműen megfogalmazódik tehát a jogállamiság követelménye a rendészeti munkát érintően.

A rendészettudomány kiemelkedő képviselője volt Concha Győző. Magának a diszciplínának az elismerését is jelenti, hogy akadémiai székfoglalóját 1901-ben *A rendőrség természete szabad államban* címmel tartotta. A jogállamiság alapfogolata a német elődökhöz hasonlóan nála is kiindulási pont és viszonyítási alap volt. Ahogyan kifejtette:

„mi sem bizonyosabb, mint hogy a rendőri működés helyes beillesztésétől az állami és társadalmi szervezetbe függ az emberre nélkülözhetetlen javaknak, s minden javak legbecsesebbikének: a szabadságnak sorsa. Ezért láttam szükségesnek, hogy a gyakorlatilag oly fontos tevékenységnek természetét minden idegen tekintettől menten, a tudomány eszközeivel vizsgálat alá vegyem s mérő serpenyőjére helyezzem, meg lévén győződve, hogy a tudománynak elvont, egyedül a tárgyilagos igazság szempontjától vezetett kutatása vethet csak világot a gyakorlatnak már különböző érdekekből származó szükségleteire.”²⁵

Concha Győző alaptételét ma is igaznak tekinthetjük. Eszerint a társadalom rendje nem a rendőrség „örökké idegen, külső erőként” ható tevékenységén múlik, az csupán a normális együttműködés hiányát, zavarát átmenetileg pótolja úgy, hogy az egyesek akarata ellenére²⁶ az állami és társadalmi rend végét jelenti, ha azt csak a különleges rendőri erők (örködés, kémkedés, diszkrecionális hatalom) és a fizikai erő tartja egyben.²⁷ Noha a szerző a rendőrség szót használja, az nála is értelemszerűen vonatkozik a rendészet egészére.²⁸

A két világháború közötti korszakból Tomcsányi Móric neve érdemel említést, aki a rendészetet és a közigazgatás alkotmányos kereteit, lehetőségeit és korlátait vizsgálta. Ő is – levelező tagként – akadémiai székfoglalójában fejtette ki a témára vonatkozó tételeit. Tomcsányi a rendőri funkciót nevezi rendészetnek.²⁹ Elismeri, hogy a tevékenység feltételez bizonyos mérlegelést, azonban hangsúlyozza, hogy az mégsem teljesen korlátlan. Behatárolja például a veszélyelhárítási – rendészeti – célhoz kö-

²³ KARVASY 1843–1844; 1870, hivatkozva SALLAI 2020.

²⁴ KARVASY 1862.

²⁵ CONCHA 1901: 304.

²⁶ CONCHA 1901: 306.

²⁷ CONCHA 1901: 312.

²⁸ CONCHA 1901: 310.

²⁹ TOMCSÁNYI 1929.

töttség, valamint a szükségesség elvét, ami egyben bizonyos arányossági szempontot is tartalmaz. Különös védelmet igényelnek a szabadságjogok, amelyekbe a beavatkozás egyes esetekben csak tételes jogi felhatalmazás alapján megengedett. A diszkrecionális döntési jogkör feltételezése tehát félrevezető, a kétségtelenül létező döntési szabadságnak csak a jogrend keretei között lehet tere.³⁰ Ennek kiemelkedően fontos biztosítója a bírói jogvédelem, ami a rendészeti működés jellegéből adódóan feltétlenül érvényesítendő, a szabad mérlegelésre való hivatkozás sem adhat ez alól felmentést, noha kétségtelen tény, hogy a sajátosságokkal az igazságszolgáltatás gyakorlása során is számolni kell. A felülvizsgálat lehetőségének általánosnak kell lennie – tehát a taxatív hatáskör-megjelölés nem elfogadható –, de még az alkotmánybíráskodás intézményesítése is a jogállami követelmények megvalósulása felé vezető helyes cél. Ezek a gondolatok a korabeli jogi szabályozásban nem kaptak teret.³¹

Tóth József a rendészeti tevékenység formáinak rendszerezésével járult hozzá a tudomány és a gyakorlat fejlesztéséhez. Hangsúlyozta, hogy a közigazgatásra vonatkozó általános követelményeknek a rendészetben is érvényesülniük kell: „ami-ként ugyanis (...) súlyos tévedésen alapult az egykori rendőrállamnak az a felfogása, hogy a rendészet némi kivétellel az egész államigazgatást jelenti, éppen olyan tévedés lenne a jogállamban azt hirdetni, hogy a rendészet nem közigazgatás.”³² Ebből következik, hogy a végrehajtó hatalmat érintő alkotmányos garanciáknak és korlátoknak a rendészet területén is érvényesülniük kell.

A szocializmus korszakában nem volt általános igény a rendészet tudományos alapon történő tanulmányozására, még a hatalom érdekeinek az érvényesítése szempontjából sem. A közvetlen pártirányítás lényegében lehetetlenné tette az akár szocialista törvényességgként értelmezett elvárások teljesítésének a megkövetelését. Így különösen értékelnünk kell azon törekvéseket, amelyek elsősorban a már említett vívmányok továbbvitelével és fejlesztésével próbáltak – jórészt eredménytelenül – hatni a rendészet irányítására és gyakorlására.

Kiemelést érdemel Szamel Lajos munkássága. A budapesti jogi karon végzett tanulmányai befejezésével *Rendészet* címmel védte meg szakdolgozatát Magyary Zoltán és Szandtner Pál professzorok előtt 1943-ban. Ebben a már említett tudományfejlődés eredményeire támaszkodva finomította a veszélyelhárítás fogalomtárát és elvárásrendszerét. A téma iránti érdeklődését és annak művelése iránti elkötelezettségét a későbbiekben sem vesztette el. Az 1972-ben megjelent *Magyar államigazgatási jog – Különös rész* című tankönyvben például már következtetésként vont le, hogy „[a] rendészet jellegének és az államigazgatási szervezetben elfoglalt helyének megítélését illetően [...] nincs jelentős eltérés a szocialista nézet és a polgári jogállamiság híveinek nézetei között.” Határozottan elutasította a célszerűség és a törvényesség szembeállítását, állást foglalt az utóbbi elv érvényesülése mellett.

³⁰ TOMCSÁNYI 1929: 9–17.

³¹ TOMCSÁNYI 1929: 19–31.

³² TÓTH 1939: 36–37.

Az alapjogok védelme érdekében Szamel Lajos szerint a legszigorúbb jogi szabályozásra van szükség a rendőri szerveknél.³³

1985-ben *A modern rendészetfogalom és következményei* címmel megjelent tanulmányában már a jövőre vonatkozóan is fontos megállapításokat tett: egyebek mellett a veszélyek jellegére tekintettel a közrend védelme tudományos megalapozottságának az erősítését sürgette.³⁴

A szovjet mintára megszületett magyar Alkotmány (1949. évi XX. törvény) hatálybalépésétől (1949. augusztus 20.) kezdve a rendszerváltozásig eltelt idő alatt a hatalomgyakorlás módszerei a párt vezető szerepének érvényesülése mellett sem voltak változatlanok. Az 1980-as évek második felében már nem is titkoltan megindulhatott egy polgári demokratikus közjogi rend tudományos előkészítése. Ennek mindenekelőtt a Magyar Tudományos Akadémia Kilényi Géza vezette Államtudományi Kutatások Programirodája adott teret. 1986-ban ez az intézmény adta ki például *Az állampolgári alapjogok és kötelezettségek alkotmányjogi szabályozása* című kötetet, amelyben Ádám Antal professzor írt az emberi szabadságokról. A tanulmány – miként a többi írás is – az emberi jogok védelmének az erősítését szorgalmazta, egyebek mellett a rendőrség munkáját illetően is. Elvi követelményként fogalmazta meg például, hogy alkotmányosan is ki kellene mondani: minden hatósági kényszerintézkedésnek törvényen kell alapulnia.³⁵

Magától értetődik, hogy a rendészetre és a rendőrségre vonatkozó kutatások sem maradhattak ki a programiroda által vizsgált témák közül. 1990-ben (ami azt jelenti, hogy a kutatások értelemszerűen korábbra nyúltak vissza) jelent meg Szamel Lajosnak *A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai* című munkája, amelyben teljes egyértelműséggel a polgári alkotmányosság keretei között működő szervezet és az ugyanazon elveken nyugvó tevékenység feltételeit körvonalazta. A szerző állást foglalt az intézmények kívánatos átalakításának a legfontosabb kérdéseiben. Említést érdemel például a katonai jelleg témájában közreadott határozott véleménye: eszerint a rendőrségnek nem kell teljes egészében fegyveresnek és egyenruházottnak lennie, az államigazgatási szerv. Felelősségének is ehhez kell igazodnia, nem pedig a militáris intézmények mintáját követni.³⁶

Nem mondható tehát, hogy a rendszerváltás teljesen felkészületlenül érte a jogalkotásért és államszervezésért felelős vezetést. A már említett kutatási előzményeken túlmenően a fejlett alkotmányos demokráciák is felajánlották a segítségüket a korábbi elnyomó intézmények lebontásához és az új rendészeti struktúra kialakításához. A TC Team Consult nevű – más rendőrségek reformjában komoly szerepet játszó – tanácsadó cég átvilágította a magyar rendőrséget, és javaslatokat dolgozott ki az átalakításhoz.³⁷

³³ SZAMEL 1972.

³⁴ KRAUZER–SALLAI 2021.

³⁵ ÁDÁM 1986: 31.

³⁶ SZAMEL 1990.

³⁷ GOTTLIEB–KRÖZSEL–PRESTEL 1998.

Mindezek ellenére került be a rendőrségi törvény indoklásába az a már hivatkozott mondat, amely szerint a rendészet jogérvényesítési módozat, ami jogági sajátosságokkal nem rendelkezik. Ennek megfelelően a szabályozás kizárta például a közigazgatási bírászkodás általános lehetőségét.

Az egyébként örvendetesen gyarapodó szakirodalom egy része is a közigazgatási jelleg tagadását szorgalmazta, vagy legalábbis annak háttérbe szorítását tartotta szükségesnek. A rendészet helyébe léptetendő – és számos normaszövegben – megjelölt „rendvédelem” kifejezés mögött nem állt az említett tudásanyag, az inkább a fegyveres, katonai meghatározottság erősítését szolgálta. Tagadhatatlan, hogy a biztonság védelmére szakosodott szervezetek elláttak és ellátnak olyan feladatokat is, amelyek túlmutatnak a közigazgatási működésen. Ezzel együtt a rendészet és az arra vonatkozóan felhalmozott tudásanyag kiszorítása a közigazgatás világából nem elfogadható.³⁸ Egyetértek Finszter Gézával, aki szerint nem egyszerűen szóhasználati kérdésről folyt a vita, a rendvédelmi igazgatás eltávolodása a civil közigazgatástól veszélyes tendencia.³⁹

A rendszerváltás után elkerülhetetlenné vált a rendészeti működés korábban elhanyagolt kutatása. A Belügyminisztérium 1991 őszén hozta létre a Rendészeti Kutatóintézetet. Tagadhatatlan, hogy személyi megfontolások is voltak a háttérben, de nyilvánvalóan szerepet játszott annak a szükségletnek a felismerése, hogy a kriminológia mellett a közbiztonság nem kizárólag bűnügyi problémáival foglalkozó rendészettan is helyet kapjon a feladatok ellátásához nélkülözhetetlen háttérintézmények sorában. Az intézet létrejöttétől kezdődően rendszeresen kiadta tudományos folyóiratát, a *Rendészeti Tanulmányokat* (később *Új Rendészeti Tanulmányok*). A kiadványban a munkatársak publikálták saját kutatásaik eredményeit, de más szakemberek írásai, továbbá konferenciák, rendezvények anyagai is megjelentek a szakmai újság hasábjain. A későbbiekben az intézet a vezetőképzési feladatokat ellátó szervezetbe olvadt bele.

A megnövekedett érdeklődés és aktivitás további közös vagy egyeztetett tevékenységek kereteinek a kialakításához is vezetett. Ilyen például a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, amelyet 1991-ben jegyeztek be. Nevéhez híven ez a társadalmi szervezet nem specifikusan közigazgatás-tudományi, hanem a szélesebb értelemben vett biztonság kérdéseivel foglalkozik igen aktívan. A társaság adja ki a *Rendvédelem-történeti Hírlevelet* és a *Rendvédelem-történeti Füzeteket*, de igen sok könyvet is publikáltak.

A rendészettudomány akadémiai elfogadtatásának – Sallai János szóhasználataival etablációjának⁴⁰ – fontos mozzanata volt, amikor 2002-ben, habár akkor még idegen zászló alatt, beindult az első egyetemi szintű doktori képzés a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán a bűnüldözési és bűnmegelőzési részprogram, vagy más elnevezéssel: a belügyi tagozat. Ez abból a felismerésből indult,

³⁸ PAPP J. 1998.

³⁹ FINSZTER 1998.

⁴⁰ SALLAI 2021.

hogy a Rendőrtiszti Főiskola – főiskola lévén – nem indíthatott doktori iskolát. Noha a program Pécsen lett meghirdetve, a konzultációk és a vizsgák Budapesten folytak. Az első évfolyam hallgatóinak 2005. június 11-én Lamperth Mónika nyújtotta át a végzést tanúsító oklevelet, és közülük számosan szerezték meg a PhD-fokozatot.

Maga a Magyar Tudományos Akadémia is nyitott volt a nálunk viszonylag új tudományterület befogadására. 2003-tól kezdődően van lehetőség a diszciplína ilyen keretek között történő művelésére.

Jelentős fejleménynek mondható a Magyar Rendészettudományi Társaság 2004-es létrehozása. Ez a közösség jó kereteket biztosít a gyakorlat és az elmélet elismert szakembereinek az együttműködéséhez a tevékenység színvonalának meg-
alapozása céljából. Számos rendezvény és publikáció bizonyítja, hogy a társaságnak a kitűzött célok megvalósítása érdekében végzett munkája eredményes.

Intézményekről lévén szó, nem hagyható említés nélkül a Nemzeti Közszo-
lgalmi Egyetem, amely a képzésen túlmenően igen sok kutatásnak és publikációnak teret adott. A tudományos munka elismeréseképpen ma már doktori iskolát is működtet, ahol a legmagasabb szintű PhD-képzés folyik. Az elkészült disszertációk jelentősen hozzájárultak a rendészettel kapcsolatos ismeretek gazdagításához, valamint a további kutatások ösztönzéséhez.

Diszciplínánk kiérlelttségét és megszilárdultságát bizonyítja – paradox módon – a radikálisan új, a hagyományos megközelítésekkel szembe-
forduló munkák sora. Ha nem bántó a hasonlat, azt mondanám, hogy a vallás szilárdságát mutatja az eretnekek megjelenése és működése.

Témánkat illetően arról van szó, hogy a tradicionális közigazgatás-tudományi nézetekkel szemben új, azoktól eltérő tézisek is jelentkeztek. Említést érdemel Christián László *Alternatív rendészet* című disszertációja, amelyben azt fejtette ki a szerző, hogy a kialakult struktúra meghatározottságának túlpolitizáltsága és számos ponton tévesen alakított működési rendje átfogó újragondolást tesz szükségessé. Kétségtelen tény, hogy ez elsősorban a gyakorlatra vonatkozó, de elméletileg is megalapozott kritika volt.⁴¹ Papp Bendegúz szerint a rendészettudomány olyan gyűjtőtudomány, amely három tudományterületből: a közigazgatástudományból, a jogtudományból és a biztonságpolitikából épül fel.⁴²

Ezek a munkák lényegében a rendészettudománynak a korábbiakban körvonalazott fejlődését kívánják az egyéb területen felhalmozott kutatási eredmények befogadására alkalmassá tenni. A törekvéssel egyet lehet érteni, az más – de nem meghatározó jelentőségű – kérdés, hogy az itt tárgyalt diszciplína bővítéséről vagy annak egy új tudományban történő feloldásáról érdemes-e gondolkodni. Én magam azt a nézetet vallom, hogy a rendészet közigazgatáson belüli művelésének és ennek tudományos visszatükrözésének továbbra is helye van, ami egyáltalán nem zárja ki

⁴¹ CHRISTIÁN 2010.

⁴² PAPP B. 2020.

a kérdések tágabb, akár más tudományterületre tartozó vizsgálatát a rendészettudomány eredményeinek a felhasználásával.

Az új megközelítések sorában szólni kell még Cieleuszky Péter felfogásáról. Ő kritikával illeti a rendészettudomány középpontjában álló értéket, amit jelentős mértékben a modellalkotás zárt rendszereket preferáló jellege miatt lehet valamiféle egyensúlyi helyzetet mutató entitásként kezelni. A valóság azonban ettől eltér. Ezért a szerző álláspontja szerint a rend feltételezése szempontjából a figyelmet az azt leíró szubjektumra kell fordítani, így jutunk közelebb a rendészettudomány alapjához.⁴³ Álláspontom szerint Cieleuszky Péter érdeme, hogy rávilágított a rendészet mögött álló fogalmak szubjektív meghatározottságára.

Kutathatóság

Amikor azt a kérdést tesszük fel, hogy művelhető-e tudományosan a rendészet, akkor a történeti fejlődésből adódó igenlő válasz ellenére nem mehetünk el a kutatások gyakorlatából ismert problémák mellett, amelyek nehezítik a valóság feltárását. Sajátos módon persze ezen jelenségek megismerése önmagában is lehet tudományos eredmény, mert a rendészet valóságához férünk közelebb. Kézenfekvő példa a tevékenység jellegéből, a feladatokból többnyire egyáltalán nem következő túlzott titkosság. Olyan megnyilvánulásról van szó, amely közvetlenül gátolja a tények feltárását, de egyúttal sokat el is árul a rendészeti szervezetek (mindenekelőtt a rendőrség) és a társadalom egymáshoz való viszonyáról, a szubkultúra megnyilvánulásából.

Általános kutatói tapasztalat, hogy a tevékenységet végző rendőrség, de más szervezetek is, ellenállást tanúsítanak a megismerésükre való törekvésekkel szemben.⁴⁴ Ezzel nem zárják ki a tényfeltárásnak és az adatok feldolgozásának a lehetőségét, de rontják az egyébként számukra is hasznos eredményeket kínáló tudomány forrásai elérésének az esélyeit. Ez az elzárkózás mára a tudás hasznosíthatóságának a felismerése és a veszélyek súlyossága miatt valamelyest enyhült, de még mindig tapasztalhatók azok a megnyilvánulások, amelyek akadályozzák a kutatómunkát. Ezek a rendészeti tevékenység sajátosságai, fogalmazhatunk úgy is, hogy a rendészeti (mindenekelőtt rendőri) szubkultúra tényezői miatt állnak fenn. Nem magyar sajátosságról van szó, a kérdéssel foglalkozó szociológusok mindenütt találkoztak a külvilágtól, így a kutatásoktól való elzárkózás jelenségével.

A legfontosabb akadály az indokolatlan titkosság. William A. Westley amerikai kutató már a múlt század 50-es éveiben megállapította, hogy a rendőrségen belüli szubkultúra nem, vagy legalábbis nem mindenben szolgálja a testület alapvető feladatát, a jog érvényesítését. A titkosságra való törekvés összefügg azzal a felfogással, hogy a külvilágot a testület tagjai ellenségnek tekintik. Az adatok elzárása a szükséges

⁴³ CIELEUSZKY 2023.

⁴⁴ FINSZTER 1996.

eseteken túl egyfajta védekezés a feltételezett támadásokkal szemben.⁴⁵ A közérdekű adatok nyilvánosságának elve, valamint az arra (is) épülő adatkezelési szabályozás mára jelentősen csökkentette a fontos tények kiderítésének az akadályozottságát. Másfelől azonban a leplezett eszközök széles körben történő használata és a döntési motívumok rejtve maradása továbbra is problémát jelent a kutatók számára.

A rendészeti működés tudományos megalapozottsága

A tanulmányom címében megjelölt kérdés természetesen úgy is érthető, hogy hatnak-e a gyakorlatra a tudomány tételei. Van-e valami tényleges haszna a kutatásokra fordított energiának és anyagi forrásoknak?

Nem olyan egyszerű ennek a kérdésnek a megválaszolás. Vannak ugyanis olyan rendszerek, amelyek tagadják a tudományra támaszkodás szükségességét, legalábbis a klasszikus (főleg utcai) rendészeti munkában. Angliában és Walesben egészen a legutóbbi időkig élt az a felfogás, hogy a közrendészet nem külön szakma, a rendőrök egyenruhás állampolgárok, a feladat ellátásához hosszabb tanulmányokat végezni nem szükséges. Az ilyen beállítás persze korábban sem felelt meg a helyzetnek, ha a szervezeti alá- és fölérendeltségi viszonyokat vagy akár a hatásköröket vesszük alapul. Mára már meghaladott a rendőrségnek és a rendőröknek ez a meghatározása.⁴⁶

A katonai szemléletről és a közvetlen pártirányításról már volt szó. Ezek is olyan megoldások, amelyek kevésbé igénylik, nem is teszik szükségessé és lehetségessé a tudományos tételek beépítését a mindennapi munkába. Példa erre a rendőrségi törvény már említett indokolása, amely szerint a rendészet nem rendelkezik jogági sajátosságokkal, az jogérvényesítési forma.

Ugyanakkor vannak más modellek is, amelyekben egyenesen létszükséglet a kutatási eredmények hasznosítása. Az amerikai August Vollmer (1876–1955) volt az, aki a korábbi hagyományokkal szemben szorgalmazta a képzettségi szint emelését, a technikai fejlesztést és a hatékonyság növelését. Összességében a professzionalitás az az érték, amelynek érvényesítése Vollmer és követői szerint a rendőri munka színvonalának javításához, ezen keresztül pedig a közbiztonság megszilárdításához vezethet, természetesen a tudomány eredményeinek a felhasználásával.⁴⁷

A múlt század utolsó évtizedeiben kialakult, máig is irányadónak tekintett közösségi rendészeti koncepció a lakóközösségi problémákat célozta meg a közbiztonság javítása érdekében a reaktív (bűnüldözési típusú) rendészettel szemben. Lényegében ebből nőtt ki – anélkül, hogy szembefordult volna vele – a problémaorientált rendőri működés modellje. A Herman Goldstein nevéhez kapcsolható irányzat szerint nem elegendő az emberekkel fenntartott, kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolat, hanem a gondok, az esetleges kriminogén tényezők tudományos alaposságú megismeré-

⁴⁵ WESTLEY 1956.

⁴⁶ MARSHALL 1965.

⁴⁷ OLIVER 2017.

sére és az azoknak megfelelő cselekvésre van szükség. A problémaorientált rendőri munka abból indul ki, hogy a közbiztonság védelme során a problémás helyzetek hihetetlen sokféleségével kell foglalkozni. Egyidejűleg figyelemmel kell lenni azokra a korlátokra, amelyek között a tevékenységet végezni lehet. E tényezők tudatában kell törekedni a problémák hatékony és igazságos megoldására.⁴⁸

Lényegében ennek egy továbbfejlesztett változata a bizonyítékokon alapuló rendészet, amely már nem csupán a tudomány eredményeinek a hasznosításán alapul, hanem az eljárási rendje, a módszertana is tudományos alapokon nyugszik.⁴⁹

Az embernek óhatatlanul Marx 11. Feuerbach-tézise jut az eszébe a tudomány és a rendészet kapcsolódásának következő fejleményéről. Eszerint „A filozófusok a világot csak különbözőképpen értelmezték; a feladat az, hogy megváltoztassuk.”⁵⁰ Mintha ez a gondolat vezérelte volna az előrelátó rendészet modelljének megalkotóit. Ennek a felfogásnak a követői azt célozzák meg, hogy a rendelkezésre álló adatok tudományos igényű feldolgozása révén azonosítsák a jövőben elkövetendő bűncselekmények bekövetkezésének helyét, idejét és természetesen az elkövetőjét. Az előrelátó rendőrség fontos erkölcsi, alkotmányos kérdéseket vet fel, egyebek mellett a bűnmegelőzés elsősorban rendészeti, valamint a bűnüldözés igazságszolgáltatási funkciójának az átfedését. Ennek részletesebb kifejtésébe most nem megyek bele, csak azt akartam érzékeltetni, hogy milyen szélsőségek vannak a tudomány és a rendészeti munka viszonyát illetően.⁵¹

Az nem szorul bővebb bizonyításra, hogy a rendészeti cselekvés technikai feltételeinek a biztosítása terén óriási fejlődés következett be. Az érdekesség kedvéért megjegyzem, hogy még az élettelen természet egyes jelenségei, illetőleg azok tudományos feldolgozása is hasznos információkkal szolgálhat. Példaképpen említhető Dirk Helbing, Farkas Illés és Vicsek Tamás publikációja a *Nature* 2000. szeptember 28-i számában,⁵² amelyben a szerzők a „sokrészeszkés önjáró rendszerek” (például garatba öntött búza, de akár szervetlen anyagból készült golyócskák is lehetnek) mozgását modellezték. Ezeknek az elemeknek egy adott térből a szűk kijárat felé történő haladása lényegileg hasonlít ahhoz a helyzethez, amelyben embereknek kell menekülniük egy zárt területről, például tűz miatt. Közismert, hogy a pánik gyakran számos ember életébe kerül, miközben a terem elhagyása esetleg ilyen veszteségek nélkül is megoldható. A hivatkozott kutatók szerint az általuk tanulmányozott mozgásból adódó következtetések messzemenően felhasználhatók egy ilyen menekülés levezénylésére való felkészülés során.

A számítógépes rendszerek, sőt a mesterséges intelligencia felhasználásának a lehetőségei ma még beláthatatlanok. A különböző helyeken – így például a rendészeti szervek tagjainak testén – elhelyezett kamerák szintén felbecsülhetetlen értékű se-

⁴⁸ GOLDSTEIN 1990.

⁴⁹ SHERMAN 1998.

⁵⁰ MARX 1977: 73.

⁵¹ SZIKINGER 2016.

⁵² HELBING–FARKAS–VICSEK 2000.

gítséget adhatnak mind a rendészetben, mind pedig a büntetőeljárás által szabályozott feladatok teljesítése során.

Azonban meg kell jegyezni, hogy a tudományos kutatásokkal szembeni ellenálláshoz hasonlóan a technika nyújtotta lehetőségek felhasználása sem mozdítja elő a rendészeti munkában az eljárások sikerét. Példaképpen említhető, hogy a kihallgatások, vagy akár a rendészeti tevékenység során végrehajtott meghallgatások rögzítése még ma sem általános, még kevésbé feltétlen követelmény. Ugyanez vonatkozik az arcfelismerés alkalmazására a rendőrségi épületekbe való belépéskor, illetőleg az onnan való távozáskor. Sok esetben vita tárgyát képezheti az ott töltött idő, ami akár automatikusan is kontrollálható volna, természetesen a megfelelő garanciák alkalmazása esetén.

Még kevésbé nyitott a rendészeti irányítás a társadalomtudományi eredmények átvételére. Kétségtelen tény, hogy a rendészettudomány olykor vitatható, néha egymásnak ellentmondó következtetéseket produkál. A döntési kényszer azonban óriási felelősséggel jár. A fejlett demokráciákhoz képest Magyarországon a tudományos tanácsok működése ellenére nem jellemző egyes tervezett megoldások, átalakítások széles körű vitára bocsátása, ami természetesen a tudományos vélemények ütköztetését is lehetővé tenné. Úgy születnek fontos államszervezési döntések, hogy a parlamenti vitákat vagy más jogalkotási eljárásokat nem előzi meg a tudomány által felhalmozott ismeretanyag feldolgozása, értékelése.

Következtetések

Egyet lehet érteni a Nemzeti Közszerológati Egyetem oktatóinak a rendészeti kutatások megalapozásáról és főbb irányairól szóló programjában írtakkal.

„A rendészeti tevékenység tudományos alapját a műszaki tudományoktól a természettudományi, a magatartástudományi és a pszicho-fiziológiai, kognitív pszichológiai, andragógiai összetevőkön át a társadalmi és jogi vonatkozásig sokféle szinten zajló kutatások biztosítják – amelynek az egyetemünkön különös ízt ad, hogy a közigazgatási, a hadtudományi, valamint a nemzetközi és európai tanulmányok területén folyó kutatásokkal is szoros és komplementer lehet az együttműködés. Az önálló rendészeti tudományág társadalomtudományként a bünyügyi tudományokkal és a közigazgatás tanával egyaránt szoros kapcsolatot tart, de kialakíthatóak a kapcsolódási pontok a szociológiához, az etikához, a politológiához és a pszichológiához, valamint a szervezéstudományhoz is. A multidiszciplináris rendészettudomány mára transzdiszciplináris (integrációs) tudománnyá vált (...).”⁵³

⁵³ BODA et al. 2016: 13.

Felhasznált irodalom

- ÁDÁM Antal (1986): A szabadságjogok alkotmányos szabályozása. In *Az állampolgári alapjogok és kötelezettségek alkotmányjogi szabályozása*. Budapest: MTA Államtudományi Kutatások Programirodája, 3–31.
- BODA József et al. (2016): A rendésztudományi kutatások elméleti megalapozása és főbb irányai. *Államtudományi Műhelytanulmányok*, (17), 1–24.
- CHRISTIÁN László (2010): *Alternatív rendészet*. PhD-disszertáció. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola.
- CHRISTIÁN László (2018): A helyi rendészeti együttműködés rendszere. *Iustum Aequum Salutare*, 14(1), 33–62.
- CIELESZKY Péter (2023): Az evolúciós pszichológia a rendészet tudományos megközelítésében. *Belügyi Szemle*, 71(9), 1635–1646. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.9.7>
- COHEN, Stanley (1988): *Against Criminology*. New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- Community Cohesion (2001): *A Report of the Independent Review Team (The Cante Report)*. London: Home Office.
- CONCHA Győző (1901): *A rendőrség természete és állása szabad államban*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.
- COOK, Walter Wheeler (1907): What is the Police Power? *Columbia Law Review*, 7(5), 322–336. Online: <https://doi.org/10.2307/1109666>
- FELTES, Thomas (2015): Ist die deutsche Polizeiwissenschaft schon am Ende, bevor sie angefangen hat sich zu etablieren? *Polizei & Wissenschaft*, 1, 2–10.
- FINSZTER Géza (1996): A bűnözőzés működési modelljei. In GÖNCZÖL Katalin – KORINEK László – LÉVAI Miklós (szerk.): *Kriminológiai ismeretek – bűnözés – bűnözéskontroll*. Budapest: Corvina Kiadó, 336–338.
- FINSZTER Géza (1998): Kriminálpolitika és rendvédelem. *Új Rendészeti Tanulmányok*, 4(1), 48–94.
- FREUND, Ernst (1904): *The Police Power: Public Powers and Constitutional Rights*. Chicago: Callaghan & Co.
- FRIEDMANN, Robert R. (1992): *Community Policing: Comparative Perspectives and Prospects*. New York: St. Martin's Press.
- GOLDSTEIN, Herman (1990): *Problem-Oriented Policing*. New York: McGraw-Hill.
- GOTTLIEB, Gerhard – KRÖZSEL Károly – PRESTEL, Bernhard (1998): *A magyar rendőrség reformja*. Holzkirchen: Felix Verlag.
- HELBING, Dirk – FARKAS, Illés – VICSEK, Tamás (2000): Simulating Dynamical Features of Escape Panic. *Nature*, 407, 487–490. Online: <https://doi.org/10.1038/35035023>
- KARINTHY Frigyes (1980): Címzavak a Nagy Enciklopédiához. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó. Online: <https://mek.oszk.hu/07300/07367/html/01.htm>
- KARVASY Ágoston (1843–1844): *A politikai tudományok rendszeresen előadva. I–III*. Győr: Özvegy Streibig Klára.
- KARVASY Ágoston (1862): *A közrendészeti tudomány*. Pest: Emich Gusztáv.
- KARVASY Ágoston (1870): *A közrendészeti tudomány és a cultúrpolitika*. Pest: Athenaeum.
- KOI Gyula (2014): A közigazgatás-tudomány kezdetei és a Polizeiwissenschaft szerepe Magyarországon. *Állam- és Jogtudomány*, 55(2), 27–49.
- KRAUZER Ernő – SALLAI János (2021): Szamel Lajos a rendésztudomány megalapozója, hírnöke. *Belügyi Szemle*, 69(9), 1659–1665. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.9>
- MARSHALL, Geoffrey (1965): *Police and Government – The Status and Accountability of the English Constable*. London: Routledge.
- MARX, Karl (1977): Tézisek Feuerbachról. In VÖRÖS Gyula – RECSKI Ágnes (szerk.): *Marx és Engels válogatott művei I*. Budapest: Kossuth Kiadó, 70–73.
- MAYER, Otto (1895): *Deutsches Verwaltungsrecht*. Leipzig: Duncker & Humblot.
- MÖLLERS, Martin H. W. (2019): *Angewandte Wissenschaft und Polizei*. Frankfurt am Main: Verlag für Polizeiwissenschaft.

- NÄGEL, Cristof – VERA, Antonio (2020): Police Science as an Emerging Scientific Discipline. *Police Science & Management*, (22)3, 242–252. Online: <https://doi.org/10.1177/1461355720917413>
- OLIVER, Willard M. (2017): *August Vollmer. The Father of American Policing*. Durham: Carolina Academic Press.
- PAPP Bendegúz (2020): A rendészettudományi State-of-the-Art értelmezési lehetőségei, illetve annak biztonságpolitikai aspektusai. *Belügyi Szemle*, 68(2), 41–49. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.2.3>
- PAPP Judit (1998): Rendvédelem vagy rendészet? *Új Rendészeti Tanulmányok*, 4(1), 95–120.
- PREU, Peter (1981): *Polizeibegriff und Staatszwecklehre*. Göttingen: Verlag Otto Schwartz & Co.
- ROCHÉ, Sebastian (2017): Police Science: Science of the Police or Science for the Police? Conceptual Clarification and Taxonomy for Comparing Police Systems. In NOGALA, Detlef et al. (szerk.): *European Police Science and Research Bulletin, Special Issue Police Science and Police Practice in Europe, Selected Contributions to Cepol Annual Police Research and Sciences Conferences 2006–2012*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 43–74.
- SALLAI János (2020): A modern magyar rendészet kezdetei. *Magyar Rendészet*, 20(3), 227–244. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.14>
- SALLAI János (2021): *A rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon*. Budapest: Rendőrség Tudományos Tanácsa.
- SHERMAN, Lawrence H. (1998): *Evidence-Based Policing*. Washington DC: Police Foundation.
- SZAMEL Lajos (1972): A rendészeti igazgatás. In SZAMEL Lajos (szerk.): *Magyar államigazgatási jog – különös rész*. Budapest: Tankönyvkiadó, 255–256.
- SZAMEL Lajos (1976): A közigazgatás-tudományok fejlődése a Német Szövetségi Köztársaságban. In LÖRINTZ Lajos – NAGY Endre – SZAMEL Lajos (szerk.): *A közigazgatás kutatásának tudományos irányzatai*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 237–239.
- SZAMEL Lajos (1990): *A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai*. Budapest: MTA Államtudományi Kutatások Programirodája.
- SZIKINGER István (1989): *A rendőrség tevékenységének alkotmányos alapjai*. Kandidátusi értekezés. Budapest: MTA.
- SZIKINGER István (2016): Az előrelátó rendőrség. In FINSZTER Géza – KÖHALMI László – VÉGH Zsuzsanna (szerk.): *Egy jobb világot hátrahagyni... Tanulmányok Korinek László professzor tiszteletére*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 558–567.
- SZIKINGER István (2018): Le lehet-e fordítani a „rendészet” szót angolra? *Belügyi Szemle*, 66(4), 18–29. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.4.2>
- TOMCSÁNYI Móric (1929): *Rendészet – közigazgatás – bírói jogvédelem*. Székfoglaló előadás. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.
- TÓTH József (1939): *A rendészeti ténykedés alakjai különös tekintettel a közigazgatási aktusokra*. Eger: Szent János Nyomda.
- VON MOHL, Robert (1834): *System der Präventiv-Justiz oder Rechtspolizei*. Tübingen: Heinrich Laupp.
- VON STEIN, Lorenz (1867): *Die Verwaltungslehre*. Stuttgart: Verlag der J. G. Cotta'schen Buchhandlung.
- WESTLEY, William A. (1956): Secrecy and the Police. *Social Forces*, 34(3), 254–257. Online: <https://doi.org/10.2307/2574048>
- ZSOLDOS Ignác (1838): *Néhány szó a honi közbátorságról*. Pest: Trattner-Károlyi.

Jogi források

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400034.tv>
- A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága 1/1999. KJE számú jogegységi határozata. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/joghat/11999-szamu-kje-hatarozat>
- 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023). Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A13H1744.KOR×hift=20201217&txtreferer=00000003.TXT>

ABSTRACT

Is it Possible to Do Law Enforcement on a Scientific Basis?

László KORINEK

There is sometimes a kind of contradiction between research conclusion to question achievements of criminology and personal career of the researchers taking positions at academic institutions and receiving awards for success in the field of a discipline rejected by them. However, there is a need to investigate into the core problems of delinquency, therefore negation is not a satisfactory approach. It is normal to have doubts in one's progress, however, the questions cannot be circumvented. The study discusses major achievements in examining law enforcement as part of public administration. German and Hungarian developments are discussed. Doubtlessly, it is not really easy to approach the world of policing because of the secrecy which is part of the subculture of security organs. The author expresses his opinion that law enforcement can be done both on academic and practical level on a scientific basis.

Keywords: law enforcement, public administration, research into law enforcement, police science